

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 24

1 Ապրիլ 1897

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ.

ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

Պատը Ալի Հաստէսի թիւ 20

1897

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

— 3 —

- 1 Տաբեյից հանգստեան Տիկին Աննայ Ագարեան.
- 2 Աշխարհատեղծութիւն.
- 3 Դանիէլի եօթնասուն եօթներորդ.
- 4 Ակնարկ մը Ս. Իգնատիոսի բարոյ վրայ.
- 5 Lord Salisbury ի ճառին համառօտութիւնն.
- 6 Շիր մը կարին բնակիչները.
- 7 Այլ եւ այլ.
- 8 Յուցակ նիւրոց Է տարւոյս.

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

Եօրնեռորդ Տարի

Թիի 24

1 Ապրիլ 1897

Ի Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ

ԱՐՏԱՍՈՒԱԹՈՐ ԵՒ ԴԱՌՆԱՍՈՒԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՅԱԻԵՐԺԱԿԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ

ԱԶՆՈՒԱԶԱՐՄ ԵՒ ԱՌԱՔԻՆՍԱՐԴ ՏԻԿՆՈՋ

ԱՆՆԱՅԻ ԱԶԱՐԵԱՆ

Մահ անհամբոյր սրտիւնով յանկարծ նենգապաշիր ի բրնոյդ,
Ո՛ւր բզնատար վիրած սրտիս հարշեա ընդ քեզ ո՛ր անգուր.
Միքէ՛ նուա՛գ էին քեզ ողբ սուգ եւ հաւաճք ո՛հ անբաւ,
Սոսկ այն անմահ Անուանն անկար եղեր ստանձնել զմեծ
համբաւ.

Մինչ աղնատին ի սիրտ փափուկ, փարբամին իսկ ի բերան,
Վեհանձնական յիշատակօքն անմահ փայլի յաւիտեան.
Ի պրուստիս արժանագրով, մինչ ի շիրմին ցուրա յատակ,
Ծաղկապրտակ զեղ զարդարեալ, ընդ արտատուս անբնդհատ.

Կին՝ բարեբախտ Նա՝ ի Տիկնայս հարագատոց այսպիսեաց,
Ընդ անուանման Մայր, ո՛չ անուամբ, այլ յարդիւնս իսկ ան-
մուաց,

Ծրնողական ի մեծ պարտիս, նախանրկար համայնից,
Թողեալ զՈրդին իւր սիրական, բզջայրազեա վշտովից.

Ընդ հարագատս մեզ յիշատակ ի մեծ Զարմէ Ագարեան,
Յարերարաց ազնազեան տոհմիս ի դէպս բազմագան.
Արձանագրեալ յարդիւնս ի մեծ եւ բարուրեամբ անհամար
Յանկելանցս իսկ աղբաւին, անմահ Անուամբ ոսկեառա:

Պանծա՛ւ ուրեմն բնդ շառաւիղսդ որ փայլիսդ աստ մեծդ Աննա,
Որպէս քէ Դու՝ կեղծես զմահ ի սուրբ շիրմիդ մարմարեայ,
Տե՛ս բզվինուկ Պաշտօնատեարց, հարց եւ Տերանց անուանեաց,
Որ բզնշխարսդ անգամ յարգեն, շուրջ պար առեալ սրգազգեաց.

Իննաներեակ եւ հինգ ամաց, եղար հողոյն ի դամբան,
Որ ի ծնէ մահկանացուին, անբախտ ճակարն հուսկ կայան,
Ուր դաբնիդեայ վառաց Պրսակ՝, Թագք եւ Մականք ոսկեղէն,
Ի նոյն անկցին ի խորխորատ վաղ անագան համօրէն:

Սրբեսցո՛ւք արդ զարտասուս մեր, զի մայրն Աննա չէ՛ մեռեալ՝
Անմահ ի սիրտս որբացելոց, աղբաւին իսկ ի յարկ մուսլ,
Ուր աղօթեն արտասուախառն, անմահ հոգւոյն հանգստեան,
Յարերարին անգուգակոն դառնակսլիժ կորբստեան:

Հայր աստեղաց տեսէ՛ք յանկարծ ի մրուրեան գիշերին,
Ըզցողաւթաւին այն բզաւիւր լուսագարդիւ քօրստին,
Որ բոտ նոճեաց սրգատերեւ ունայնութեան բզաւստիւր,
Գրծէ աչաց մահկանացուին յիշատակօք տխրաբեր:

Ո՛ր Մայրդ անբիծ, մկրտեալ ի սուրբ յԱնուն Բոյ Մօրդ Աննայի,
Ա՛ն զաղախնոյդ աղաւնակերդ քեւատարած բզնգի.
Հանգս՛ւր բզնա, ի դասս Սրբոց եւ արդարոց երջանկաց,
Գոյ բարեխօս մեր ի ժաման, ի քայքայման աարեարց:

Հանգի՛ր ուրեմն հանգի՛ր Աննա, հրբեշտակաց անդ ի ծոց,
Անմահ փրկչին մինչ գալստեան, ի ձայն փողոյն բարձրագոյն,
Խառն բնդ ձայնիւ երանական « Եկայք օրհնեալք Հօր խնոյ »
Ի ժառանգել զփառս իմ անանց Ձեզ ի նրւեր հուսկ սիրոյ:

ԳԷՈՐԳ ՊԷՅ ՍԱՄԱՆՃԵԱՆ

Երգեալ ի տարեդարձական հանդիսի
հոգեհանգիստ պաշտաման
1897 Մարտ 8/20

ԱՇԽԱՐՀԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

(COSMOGONIE)

Աշխարհաստեղծութիւն ըսելով կը հասկըցուի աշխարհիս սկզբան նկատմամբ եղած վարդապետութեանց հաւաքումն:

Հնութեան մէջ այս նկատմամբ տեսակ տեսակ գրութիւններ կը տեսնեմք: Հիսիսդոս, Անաքսագոր, Պլատոն, Արիստոտ, և ասոնցմէ առաջ Արեւելից սրբազան գրեանն ըստ իրենց խորհրդոց լուծել կամ պարզել ջանացած են այս անհասանելի խորհուրդն: Այս ամենն թաւալղոր անյայտացած է ժամանակին հետ, որոց մէջէն միայն մին առանց վրդովելու հասած է մինչեւ այսօր. այս է Ս. Գրքն: Ընդդիմաբանք անգամ խոստովանած են՝ թէ ոչ մին այդ գրութեանց կրնայ Ծննդոց հետ կշռել. խտիրն է՝ լուսոյ և խաւարի չափ:

Գլխաւոր գիտելիքնիս պիտի ըլլայ Ծննդոց առաջին երկու օրերուն մասնակի ինդիւրն. անդործարան տիեզերքն. վասն զի դործարանաւոր նիւթն երրորդ օրն կ'երեւի: Որչափ ալ այս առաջին չրջանին նկատմամբ գիտութեան տեղեկութիւնն յաջորդ չրջաններու վրայ ունեցածէն շատ պակաս է, սակայն պիտի պրպակենք՝ թէ սորա պահանջածին և Ս. Գրոց տուածին մէջ հակասութիւն կայ թէ ոչ:

Երկիրս՝ ինչ որ այսօր ցոյց կուտայ մեզ արտաքին մակերեւութովն՝ այնպէս չէր երբեմն. իր ներքին ու արտաքին հիւսուածքն ու կազմութիւնն ժամանակաւ փոփոխուած և հիմկու ստտիճանին հասած են. երկրախօսութիւնն անընդդիմադրելի փաստերով հաւաստած է: Քննութիւնք հաստատած են՝ որ ոչ երկար ժամանակ առաջ մարդ չունէր դոյութիւն. և անկէջ ժամանակ մ'առաջ՝ կենդանիք որ մեր չուրջն են այսօր՝ չկային. իսկ զեռ և և կանուխ երթալով՝ ոչ կենդանի և ոչ բուսական արարած. այլ լերի ու մերկ հողն անկենդան, հազիւ ջրէն պրծած:

Այս յառաջդիմութիւնն՝ բուսական և կենդանական կենաց յաջորդաբար երեւումն և զարգացումն՝ ոչ ոք կրնայ ուրանալ:

Հնէախօսութիւնն՝ որ երկրաբանական դարուց մէջ զիրար յաջորդող կենդանութիւն ունեցող էակներու ուսումնքն է՝ երկրիս պատեան եղող զնստական խաւերուն մէջ անթիւ անհաս-

մար բուսականաց եւ կենդանեաց մնացորդն ու հետքն ըստ զարգացման աստիճանին ցոյց կուտայ: Ըստ որում Ս. Գիրք կը գրեն բուսական կենդանականէն առաջ է, ձուկն զչորքոտանին կը կանխէ, եւ անասունն զմարդ:

Այլ միթէ հարկ է կենդանութեան առաջին կայծովն զբաղիլ միայն, զանց ընելով՝ զեռ եւս կանուխ ժամանակաւ նիւթոյն՝ ըստ Արարչին զրած հրամանին՝ կրած փոփոխութիւնքն:

Սակայն այդու հարկ է հաստատուն կռուանէն անցնիլ նւթադրութեանց հողոյն վրայ, թէպէտ հիմնական ենթադրութեանց:

Ձկայ երկրախօս մը որ այսօր հասարակաց ընդունելի եղած դադարներն՝ երկրի օր մը ոչ այսպէս հաստատուն այլ լոյծ մարմին եղած ըլլալուն հակառակի: Վասն զի իր բոլորչի ձեւն, բեւեռներու տափկընայն, ժայռերու խտութեան եւ խտութեան աւելնալն, եւ այլ բիւրաւոր խնդիրներ, ուրիշ կերպով չեն բացատրուիր:

Փորձուած եւ հաստատուած է՝ որ միջոցի մէջ կղզիացած հեղանիւթն՝ գնդաձեւ կերպարան կ'առնու: Բիւրաւոր փորձեր քննութեան առնուելով՝ այս ճշմարտութիւն բացարձակ կարելի քարոզուեցաւ. Plateau անուն Պելճիացի գիտնական փորձը մեր աչքին առջեւ կատարեց: Ձիթոյ պղտիկ զանգուած մը՝ նոյն խտութեամբ ջրախառն ալքոլի մէջ դրուելով՝ կատարեալ գնդակերպ կազմեց: Փորձն առաջ տանելով՝ մետաղեայ թիւ մը անցուց ձիթոյն կեղրոնէն եւ սկսաւ շարժիլ թաւալմամբ, հասարակածն ուռեցաւ եւ բեւեռներն տափկըցան:

Եթէ երկրաբանութեան հաւատանք՝ երկրագունդս իր հեղանիւթ վիճակն իսպառ կորուսած չէ. 50 է մինչեւ 60 հազարամեզր խտացած խաւ մը պատած է լոյծ մարմինն շուրջանակի: Ըսել է երկրիս ճառագայթին մէկ հարիւրորդէն պակաս:

Այլ երկիրս նախնաբար լոյծ կազմութիւն ունեցած է ըսելն բաւական չէ, վասն զի նիւթն զեռ ուրիշ վիճակ կրնայ ունենալ. եւ այսօր գիտութիւնն կը վստահացնէ՝ որ մեր շուրջն եղող ամեն մարմիններ՝ նոյն իսկ այն մթնոլորտն զոր կը շնչենք՝ կրնան յաջորդաբար հաստատուն՝ լոյծ եւ օդային (կադային) վիճակ ունենալ: Վերջինն յայտնապէս ամենէն պարզ վիճակն է, եւ ամենահաւանական է՝ թէ նիւթն այդ վիճակի մէջ ստեղծուած ըլլայ:

Յառաջ, զմեզ շրջանակող մարմինք՝ մանաւանդ հաստատունն եւ լոյծն՝ մեծաւ մասամբ տարրաբանական բաղադրու-

թիւններ են: Կաւն, գայլախազն, կիւրն, եւլն, պաղլեղածնի՝
գայլախազածնի եւ կրածնի բաղադրութիւնք են, թթուածնի
հետ. ջուրն՝ թթուածնի եւ ջրածնի զուգութեան ծնունդն է.
բնածխական թթուան՝ կիզման արդիւնք, բնածխի եւ թթուած-
նի պատու է: Ապահովապէս առողջ մտքի դէմ է՝ եւ չկայ ոք
որ ըսէ՝ թէ այդ ամենն արդէն իսկ բաղադրեալ ներկայ վիճակի
մէջ ստեղծուած ըլլան: Պարզ մարմին եւ կզղխացեալ հիւլէա-
կան վիճակի մէջ ստեղծուած ըլլալն հաւատալ՝ ամենէն հաւա-
նականն է: Կաղային մասնկանց ապագայ չաղկապումն՝ բնական
հետեւութիւն՝ մեր կրկին յարակից կամ բաղադրելի մարմնոց մէջ:

Առ աչա զուցէ ձրի երեւցող այս ննթադրութիւնն՝ բնա-
դրական եւ աստեղաբաշխական հիմնաւոր փորձերու վրայ
հաստատուած է. առանց այս դրութեան՝ արեգակնային պա-
րուն եւ նոյն իսկ համայն տիեզերաց չարժմանց պակուցիչ նը-
մանութիւնքն եւ ձեւոց նոյնութիւնքն եւ բնութեան համեմա-
տութիւնքն չէր հնար բացատրել: Եթէ երկրագունտս հաստա-
տուն կամւոյժ մարմին ստեղծուած ըլլար, տիեզերաց մէջ կզղխու-
ցած կը մնար: Ոչ մի յայնժամ սկզբնական յարաբերութիւն երկ-
նային մարմնոց հետ, եւ ոչ իսկ մեր մոլորակային դրութեան: Ո-
րով չպիտի բնու հնարէինք ըմբռնել այս հասարակաց անփոփոխ
օրէնքն, եւ ոչ իսկ այդ մարմնոց մի եւ նոյն բաղադրութեամբ
կազմութեան առ ինչն:

Յառաջ. Տիեզերական պարզ մարմինք՝ ուստի կը ծաղին
ամենն, ամբողջ նիւթն, միակ պարզագոյն մարմնոց վիճակներն
են. Գիւրն մի է. կազային վիճակէ աւելի բարձր վիճակի մէջ
ստեղծուած: Այսօր գիտութիւնն բնական զօրութեան եւ նիւ-
թոյ միութիւն պահանջելով՝ Երեւն կը դնէ ծնող: Եթեւն իւր
Երեւային վիճակին մէջ ստեղծուելով յաստուածուստ, իր ծոցին
մէջ պարուրած է այն բնական ծնուցիչ եւ վարիչ զօրութիւնն՝
այն անհաս անճառ օրէնքներն՝ զոր Աստուած զրած է անփո-
փոխ անոր մէջ. որոյ ձայնին հպատակ անգաղար կը զործէ,
յինքենէ տիեզերական բնական զօրութիւնն կ'արտադրէ. պարզն,
բաղադրեալն, կաղայինն, լոյծն ու հաստատունն, վիճակէ վիճակ
փոխութեամբ:

Տիեզերական ներդաշնակութիւնն, եւ այսպէս չղթայտալ
ներդաշնակութիւն զիտուածի ծնունդ չէ, եւ ոչ իսկ ճղճիմ
բաղկի մը: Գիտութիւնն ապշած է այս անարկու իմաստութեան
առջեւ. աստղաբաշխ մանաւանդ ընդորմացած զաղափարէ՝ պա-
ղափար կը ծածանի:

Ահա Լաբլասի խորհուրդն:

(Շարայարեյի)

ԴԱՆԻԵԼԻ ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴԲ

Դանիէլ Բաբելոնեան գերութեան զաւակ՝ Նաբուգոդոնոսորի արքունեաց մէջ զաստարակուած է. Նղեկիէլ ժամանակիցն զինքը Նոյի եւ Յորայ արդարոյ հաւաքարակից կը դասէ: Դանիէլ Նաբուգոդոնոսոր արքայի երազն կը մեկնէ մարգարէաբար: Ահա տեսիլն. Մեծ արձան մը՝ որոյ զլուին մաքուր ոսկիէ, ձեռքն եւ լանջը եւ բազուկը արծաթէ, մէջքն եւ բարձը պղնձէ, սրունքն երկաթէ, ոտքն՝ կէսն երկաթէ եւ կէսն խեցիէ: Եւ յանկարծ լեռնէն վէմ կը փրթի ինքն իրեն, եւ արձանին զարնուելով կը մանրէ փշուր փշուր ու փոշի կը դարձունէ: Իսկ վէմն ահագին լեռ մը կը դառնայ եւ երկիրս կը լնու: Դանիէլ կը մեկնէ տեսիլն. չորս արքայութիւնք պիտի յաջորդեն մինչեւ Յիսուսի Փրկչին հոգեւոր իշխանութիւնն դայ եւ տարածուի առհասարակ: Վեմն առանց ձեռքն հաւտեալ ի լեռնէ Փրկչին Յիսուսի կուսական ծննդեան օրինակ էր: Յետ ժամանակաց Դանիէլ առանձին յայտնութեամբ Տեառն զայտեսն ժամանակն տեսաւ: Եօթանասուն եօթնեկաց ընթացքն՝ յետ որոյ Մեսայի ծնունդն է՝ մարգարէութեանս ամենէն վեհն կը համարուի. եւ այս ամեն կէտերէ աւելի հակառակորդաց ըստդամաց նիւթ:

Նախ կարեւոր է ըսել՝ զի Դանիէլի մարգարէութիւն մինչեւ վերջին ժամանակներս հասարակաց բացարձակ ընդունելի եղած է: Բանակրօններէ առաջ ոչ ոք բաց ի Պորփիւռէ յանդրգնած էր այս զրոյց զէմ մրցիլ: Եւ այս ամենայն իրաւամբ, վասն զի այսչափ ստոյգ եւ անկասկած ծագումն ունեցող զիրք չատ չեն: Միայն այսչափ կ'ըսենք, որ եթէ այժմեան քննադատ հակառակորդք սոյնպէս խստութեամբ հարցուփորձէին՝ չըսենք հակառակէին՝ Քոննոփոնի, Հերոդասեայ, Դիոգորոս Սիկիլիացւոյ, եւն., կարծեմ թէ պատմութեան հարքն հարկ պիտի ըլլար իբր ապօրէն նկատել:

Պատմական մասն այնչափ մանրամասնօրէն եւ ճշդեւ նըկարողութեամբ է, որ կարգացողն զեւրաւ կը համոզուի՝ թէ ահմատես է զրոյն եւ ակամջալուր: Հեզինակն բարեկարգ ու վրոլթիւնն եւ օրէնքն կատարելապէս կը ճանչնայ եւ վարժ է. ընթերցողն ինքն իսկ Բաբելոնի մէջ բաբելոնեան օգ կը ծը-

ծէ. որով յայտնի է՝ զի բնակ էր տեղւոյն մասննազիրն:

Կարեւոր խնդիր մը չէ գրութեան տարին եւ կերպն. եթէ իր կենաց վերջի օրերուն մէջ զրած է անձամբ, կամ թէ մանր մունր հատուածներով աւանդած է իր պատմութիւնն զանազան զիպաց ժամանակ, այս մեծ հոգ չէ մեղի: Մանաւանդ թէ կրր-նանք կարծել՝ եթէ ուղեն ոմանք՝ թէ նոյն եւ ապագայ ժողո-վրդարաններու ծերակոյտք այս հատուկոտորներն կարդի զնե-լու ժամանակ պատմական յաւելուած ծանօթութիւններ մ'տած ըլլան մէջն եւ կամ դասաւորութիւնն տեղ տեղ չ'իյնած: Այլ այս ամենն մեծ մտահոգութեան պատճառ չէ. թէ այս թէ այն՝ զրոյց հեղինակն Դանիէլ է ինքնին:

Որ եւ է գրիչ որ երեք դար վերջը Պապեոսիւնի մէջ ապ-րէր՝ բարեկենսան այդչափ հմտութիւն չէր կրնար ունենալ, եւ ոչ իսկ գրութեան այդ ոճն: Դանիէլի յատուկ է երբայականն եւ քաղղէարէն խառնել իրարու իր պատմութեան մէջ: Քաղ-ղէական իշխանութեան հետ սերտիւ կցած եղելութիւնք են Դանիէլի նկարագրածն, եւ այնպիսի դէպք՝ որ մեծ ազդեցու-թիւն բերին նոյն պետութեան վրայ: Հասարակաց առջեւ եւ ժողովրդեան ծանօթ մեծամեծ դէպքերն մի առ մի կը գծէ, ա-ռանց ստեղծ կասկած կամ երկիւղ ունենալու:

Անծանօթ անուն մը չէր այս հրէայն, այլ ամբողջ պետու-թեան մէջ ծանօթ. Նաբուգոդոնոսորի եւ Բաղասարի դահա-կից գրեթէ:

Մարգարէական մասն անմարթ է պատմականէն բաժնել, Մարգարէին չորից արքայութեանց նկատմամբ խօսածն՝ Նա-բուգոդոնոսորի նոյն նիւթոյն վրայ տեսած երազէն չենք կրնար անջատել: Դիրքն ամբողջութիւն մ'է. վասն զի մասանց իրարմէ անբաժան ըլլալովն՝ միութիւն կը հաստատուի: Մարգարէական մասանց մէջ շատ անգամ ինքնին Դանիէլ կը խոստովանի ան-ձամբ զրած ըլլալն. է, 1. Ը, 1. ԺԲ, 4:

Եղեկիէլ շատ լաւ կը ճանչնար զԴանիէլ, անոր առաքինու-թիւնն ու արդարութիւնն, իմաստութիւնն եւ յաստուածուստ բնգունած մարգարէական չնորհն, որով Նաբուգոդոնոսորի վախ-ճանն եւ վիճակն նախապատմեց: Վասն զի Տիւրոսի պետին գրելով կ'ըսէ. «Միքէ իմատնագո՞յն իցես քան գ'Իանիէլ, կամ իմատու՞նք իրատեցին զքեզ հանձարովն իւրեանց Եղեկ. Ի՞նչ, 3: Մակարայեցւոց ժամանակ այնպէս ծանօթ էր Դանիէլ՝ զի

ծերունին Մատաթիա իր որդւոց արիութեան եւ հաւատարմութեան խրատ տալով՝ Աբրահամու՝ Յովսէփայ՝ Դաւթի եւ Եղիայի հետ կը կցէ զԴանիէլ, Տեոէք, Կ'ըսէ. Անանիա՝ Ագարիա եւ Միսայէ՝ հաւատովքն իւրեանց ապրեցան ի հրոյն հընոցէ. Դանիէլ ի խորհուրդս միամտութեան իւրոյ՝ փրկեցաւ յառիւծոցն բերանոյ. Ա. Մակ. Բ, 60. Զարմանալին է որ Մատաթի յայժմեան հակառակորդաց ուրացած կէտն մի մի կը թուէ. Այդ ժամանակ հրէից մէջ ոչ ոք Աբրահամու՝ Յովսէփայ՝ Դաւթի եւ Եղիայի սքանչելոց վրայ կասկած ունէր, ոչ ոք Երից մանկանց եւ Դանիէլի. Ինչպէս հնար է վերջնոյս հրաշալի տեսիլքն՝ որ իր պատմութենէն անբաժան է՝ Մակաբայեցւոց ժամանակ հիւսուած համարել. Փլաբիոս Յովսէփ՝ զոր ընդհանրապէս կը պատուեն հակառակողքն իսկ՝ կը վկայէ՝ թէ Յուդա քահանայապետ զՄեծն Աղեքսանդր Երուսաղեմի տաճարն մտցուցնելով՝ Դանիէլի զիրքն ցոյց կուտայ, եւ կը պատմէ՝ թէ ըստ այդ մարգարէութեան՝ յոյն իշխան մը պարսից ահաւոր պետութիւնն պիտի չքացունէր. Այնչափ ազդեց այս Աղեքսանդրի վրայ՝ զի մեծ սէր եւ գութ յայտնեց Հրէից:

Վճռական է Փրկչին խօսքն երբ Երուսաղեմի աւերումն եւ ժամանակաց վախճանն յայտնելով՝ եօթանասուն չաքաթուց վրկայութեամբն՝ զոր պիտի տեսնենք՝ Կ'ըսէ. Յորժամ տեսանիցէք զպղծութիւն աւերածոյն, որ ասացեալն է ի մեռն Դանիէլի մարգարէի. Մտթ. ԻԴ, 15:

Նպատակնիս հակառակաբանութեանց պատասխանել չըլլալով՝ այսչափ խօսք իբր բանից սկիզբն եւ ընդդիմաբան խորհուրդներու հակիրճ պատասխան թող նկատուի. իսկ մեք զիտենք եօթանասուն եօթնեկաց մարգարէութիւնքն:

Մինչդեռ Դանիէլ ի պահա՝ խորգով ու մոխրով կ'սպաշխարէր, եւ եռանդեամբ աստուածային պատգամաց վճռած եօթանասնամեայ բարելոնեան գերութեան աւարտումն կը հայցէր, Դաբրիէլ հրեշտակ մարդակերպ երեւելով՝ ընդմիջեց աղօթքն. Եւ մինջդեռ խօսքի յաղօթն, եւ ահա այլն Գաբրիէլ՝ զոր տեսանելի յառաջնում տեսլեանն, բռնեցաւ եւ մերձեցաւ առ իս, իբրեւ ի ժամ երեկոյրին պատարագին. «Թուցեալ» բառիւ կ'ըսուի որ հրեշտակաց թիւ կուտայ Դանիէլ. Նոյնպէս է Եղեկիէլ, եւ նախ քան զսա Եսայի խորհրդաւոր տեսլեան մէջ սերովութն թիւաւոր կը նկատէր. Ինչպէս յայտնի է՝ այս տեսիլներու մէջ

քեան պատրաստական հպատակութեան նշան է։ Ահա յաջորդութիւնն ըստ մեր թարգմանութեան . եւ խելամուտ արար զիս, եւ խօսեցաւ ընդ իս եւ ասէ. Դանիէլ, այժմ եկի խելամուտ առնել զքեզ։ Ի սկզբան աղօրից քոց ել պատգամ, եւ ես եկի պատմել քեզ. զի այլ ցանկալի ես դու։ *Ոչ բնաւ ներելի է Երեմիայի հասած աստուածային պատգամին հետ նոյն համարել կամ շփոթել այս հրեշտակաբերն, ինչպէս յանիրաւի կարծած են ոմանք։* Արդ ամ զմտաւ զբանդ, եւ ի միտ ա՛ռ. զտեսիլդ։ Եօթանասուն եօթներորդը համառօտեցան ի վերայ ժողովրդեան քո, եւ ի վերայ քաղաքին սրբոյ. ի վախճանել մեղաց, եւ ի կնքել անօրհնութեանց, եւ ի ջնջել անիրաւութեանց, եւ ի քաւել ամպարշտութեանց, եւ ի գալ յաւիտեանական արդարութեանն, եւ ի կնքել տեսլեան եւ մարգարէի, եւ յօժանել սրբութեան սրբութեանցն։

Կանգ առնուընք պահ մը քանի մը բառական շփուարութիւն լուծելու համար։

(Շարայարելի)

Ա Կ Ն Ա Ր Կ Մ Ը

Ս. Ի Գ Ն Ա Տ Ի Ո Ս Ի Թ Ղ Թ Ո Ց Վ Ր Ա Յ

(Շարունակութիւն տես քիւ 23)

«*ԶՓիլոն եւ գՀռեոս եւ զԱգարոպոս որք կցորդք եղեն ինձ ի հռչակ Աստուծոյ՝ բարւոք արարէք զի ընկալայք իրրեւ զպաշտօնեայս Աստուծոյ Քրիստոսի, եւ նոքին խակ գոհանան առ Տէր վասն ձեր՝ զի հանգուցէք զնոսա ամենայն իրօք։ Զեզ ինչ ոչ կօրնչի, հոգիս իմ եզիցի վոխանակ անձանց ձերոց, եւ կապանք իմ՝ զոր ոչ արհամարհեցէք եւ ոչ ամօթ համարեցարուք. եւ ոչ զձեզ յամօթ համարի կատարեալ հաւատքն Յիսուս Քրիստոս»*

Դիտելու արժանի է սոյն սողերուն առաջինն. Յունական օրինակս որ ի ձեռին՝ Փիլադելփիացւոց թղթոյն վերջին էջին մէջ Հռէսն եւ Ագարոպոս մի անուն բրած էր, մինչ հայերէն՝ Տպաղիւրն զանազանաձէր երկուքն. ընդ հակառակն ասալն

կրկին անուն, ինչպէս է նաեւ Տպագիրն Միայն թէ հայերէնն ասաւն նորորինակ անուններ ունի. զՓիլոնն եւ զԱգրիոսն եւ զԱքրափովն. Ի հռչակ Աստուծոյ՝ Տպագիրն կ'ըսէ պարզաբար՝ Ի Քրիստոս . իսկ յաջորդ տողին մէջ կը պակսի Քրիստոսի . Վերջին տողին մէջ Տպ. ալապէս է. կատարեալ յոյսն իմ Յիսուս, փոխանակ հաւատքն բառի՝ յոյս. Տես առ այս Պաւղոսի առ Եբր. ԺԲ. 2 .

«Ազօթք ձեր եհաս մինչեւ յեկեղեցին՝ որ յԱնտիոք Ասորւոց. վասն զի անտի կապեալ աստուածահաճոյ կապանօք՝ ողջոյն տամ ամենեցուն, եւ ոչ եմ արժանի կոչիլ մի ի նոցանէ, զի նուաստ եմ քան զամենեւին. Այլ կամօք արժանաւորեցայ, (Տպագիրն կամօք եմ) ոչ ի մտաց՝ այլ ի շնորհացն Աստուծոյ . — Ոչ ի մտաց ճիշդ ըստ յունին, այսինքն՝ ի խղճեմ մտաց, ոչ համոզմամբ արժանաւորութեան, — զոր ազօթեմ՝ զի լիութեամբ սացի ինձ, զի ազօթիւք ձեր արժանաւորեցայց Աստուծոյ. Այլ զի եղիցին դործք ձեր կատարեալ յերկրի եւ յերկինս՝ վայելուչ է ձեզ ընտրել յեկեղեցոյ ձերում պատուիրակ՝ երթալ յԱսորիս եւ ուրախանալ ընդ նոսա յողջոյնս իւրեանց, զի ընկալան զմեծութիւն իւրեանց, եւ սուաւ նոցա մարմինս իւրեանց» .

«Եւ տեսանեմ ես գործ մի հաճոյ Աստուծոյ՝ որպէս զի առաքիցէք զմի ոք ի ձէնջ հանդերձ թղթով (Տպագիրն կը յաւելու ձերով), զի փառաւոր առնիցէ զԱստուած ընդ նոսին վասն անդորրութեան՝ որ եղեւ նոցա ըստ Աստուծոյ, (չիք ի Տպագիրն), եւ զի հասին ի նաւահանգիստ ազօթիւք ձեր . Քանզի կատարեալ էք՝ զկատարեալն խորհիք, զի կամեցեալ ձեր զլարին դործել՝ Աստուած պատրաստ է ի տալ» .

Առաջին պարբերութեան առաջին տողին մէջ մինչեւ յեկեղեցին բառերն կը պակսին ի Տպագրէն. Վայելուչ է ձեզ ընտրել յեկեղեցոյ ձերում պատուիրակ. հայերէնն իր անցեալ զըլխոյ բառն կը վարէ, կարապետ փոխանակ պատուիրակի, արդեօք դիտմամբ է. յոյնն այս տեղ theoprepestatin բառն կը վարէ. զոր Վոսիոս theopresbytin կը քարոզէ կարգալ, որ է աստուածային պատուիրակ. Եթէ առաջին բառն ընդունիմք՝ իմաստն առկալն կը մնայ. պատուական բառն Եկեղեցոյն միայն կըրնամք կցել. Ուրախանալ ընդ ողջոյնս նոցա ըստ հայերենին է. մինչ յունարէնն կ'ըսէ, զի խաղաղացան. բաւ թուեցաւ հայերենին ճշգրտութենն, զի ողջոյն բայանունն աւելի է քան զխաղաղութիւնն .

Յաջորդին հաճոյ Աստուծոյ խօսքն է ըստ յունականին արժանի, առանց բացայայտչի: Վասն անգորրութեան, Տպագիրն կը յաւելու օղոց . թուի թէ ձեռագրին դադարաւորուն ընդ երկար դառնաշունչ օղերէ նեղուած ժամանակ այս առղերուն մէջ սըրտին յուզումն յայտնէր է յանդգատոս. ըսոյց աւելի հաւանական է՝ հետեւեալ հասին ի նաւահանգիստ իմաստն բնական մասք առած լինելն . ուստի ո՛ր զիտէ ամբողջ Անտիոք գուցէ ճանապարհորդ կարծելով՝ ի նաւահանգիստ հասած պահուն՝ օղոց անգորրութեան համար զԱստուած կը փառաւորէ:

«Ողջոյն տայ ձեզ աէր եղբարց որ ի Տրովադայ. (Տպագիրն կ'ըսէ. տացէ, կ'ենթադրուի յաջորդ ձայնին չիոթութենէն. իսկ Տրովադայն կը փոխէ ի Դրիոս. բաւական զուարճալի), վասն զի անտի գրեցի առ ձեզ ի ձեռն Բուրբոսի՝ (Տպագիրն Բիւրդիոս) , զոր առաքեցէք ընդ եղբարս ձեր ընդ Եփեսոսցիս՝ ընդ իս . (չիք ի հայերենին) . զի յամենայնի հանդոյց զիս — Տպագիրն զեռ արձագանգ կուտայ վերի ըսուածինս — Լաւ էր թէ ամենայն մարդ նմանէր նմա , զի նա ինքն օրինակ է պաշտօնէի Աստուծոյ. (Տպագիրն. զի նա ինքն նման է ստոյգ պաշտօնէի ... նմանն յունականին exemplarion բառէն է) . տացի նմա շնորհք ըստ ամենայնի, Ողջոյն տամ եպիսկոպոսի մերոսմ՝ (չիք ի յունականին), որ արժանի է Աստուծոյ, եւ աստուածահաճոյ քահանայից մերոց եւ սարկաւազաց իմոց ծառայակցաց. եւ ամենեցուն ըստ առն առն եւ հասարակաց յանուն Յիսուսի Քրիստոսի, եւ ի մարմին եւ յարիւն նորա , ի չարչարանս եւ ի յարութիւն մարմնոյ եւ հոգւոյ, ի միութեան Աստուծոյ եւ ձեր : Շնորհք ընդ ձեզ, ողորմութիւն, խաղաղութիւն , (չիք ի Տպագիրն) եւ համբերութիւն» Տպագիրն աստէն կը յաւելու Շնորհք ընդ մեզ եւ ողջոյն . . . յամենայն ժամ. Ինչպէս որ Եպիսկոպոսին տուած ողջունին մէջ՝ յունական բարդ բառն լուծած եւ քաշքշած է Տպագիրն, Աստուածարժանին՝ որ արժանի է Աստուծոյ խօսքով, նոյնպէս կ'ընէ քահանայից աստուածահաճոյ մակդիրն, զոր վասն զի տեղափոխած եւ սարկաւազած ետեւէն յարած էր՝ փոխեցինք ըստ յունականին ի բարդ: Սարկաւազաց համար յոյն ծառայակից կ'ըսէ , մինչ Տպագիրն՝ կարգակից : Ողջոյնքն ամենեցուն ըստ առն եւ հասարակաց կ'ուզէ. Տպագիրն կ'ըսէ. ողջոյն տացուք միմեանց ամենեցունց : Յաջորդ նախորդ տրականքն՝ հայերէնն իրաւամբ դարձուցած է ի զործիական, միայն հինն ի վեր, երդն ի խոնարհ. Ողջոյն տամ . . .

յանուն Տեառն . . . եւ մարմնով նորա եւ չարչարանօր , եւ արեամբ եւ յարութեամբն , եւ մարմնով եւ հոգեով միաւորութեամբ Աստուծոյ եւ մեր : Միաւորութիւն բառն մեր թարգմանութեանց մէջ մեծ զին ունի . վասն զի յունական օրինակք առ հասարակ յանուն բառն կը կրկնեն աստէն , որ թէ իմաստին եւ թէ գրչին համար աւելորդ է . եւ զոր բազումք ի սպառ ջնջել կը գրեն : Հայերենին միաւորութիւն բառն զրէաց վրիպակն յերեւան կը հանէ :

«Ողջոյն տամ տանց եղբարց իմոց հանդերձ կանամբ եւ որդւոքը նոցա , (չիք ի Յն.) , եւ կուսանաց՝ որք այրիք կոչին . ողջ լերուք զօրութեամբ Հօր : Ողջոյն տայ ձեզ Փիլոն՝ որ է ընդ իս :

«Ողջոյն տամ տանն Տաւիայ եւ աղօթեմ զնա՝ զի հաստատեացի հաւատով եւ սիրով ըստ մարմնոյ եւ ըստ հոգւոյ : Ողջոյն տամ Ալկէի՝ սիրելւոյ իմոյ անուան , (չիք ի Տպագրին) , եւ Դափնոսի ընտրելւոյ , եւ Եւտեկնեայ , եւ ամենեցուն ըստ անուան իւրոյ :

«Ողջ լերուք շնորհին Աստուծոյ . ամեն :» Ըստ Տպագրին է ամենն : Առաջին տողին տունն եւ եղբարքն կը բաժնէ իրար : մէ : Ողջ լերուք զօրութեամբ Հօր , ոմանք ի ձեռագրաց բնագրին փոխանակ Հօր ունին Հոգւոյն : Աղօթեմ բայն թղթոցս մէջ ըստ յունական առման աղաջեմ բայի տեղ զրուած է . որով հայցականն խնդիր է սեռին . Տպագրին յանգագատս կամ յանդէստ աղօթեմ վասն նորա ըրած է , զոր ըստ յունին ուղղել հարկ համարեցինք : Ուշադրութեան արժանի է՝ եւ կուսանաց որք այրիք կոչին խօսքն , սարկաւազուհիքն են դոքա , յոր պատիւ եւ ի պաշտօն՝ այրիք ընդհանրապէս կը կոչէին : Տերտուղիանոս Յգ. Կուս. գրոց մէջ կ'ըսէ՝ թէ քսանամեայ կոյս մը ի վիճակ այրեաց կարգեցաւ . այլ ընդհանրապէս աւելի տարեց էին ընտրեալքն : Տաւիայ անուան ամենեւին յիշատակութիւնն չեմք գտնելր առ նախնիս , ոմանք Գաւիա եւ ոմանք Կայիա կը կոչուան . իսկ Տպագրին կը կարդայ Գաւիայ : Ալկէ՝ զոր հայերէնն կը տեսնեմք Աղակ՝ Ս . Պողիկարպոսի վկայաբանութեանն մէջ կը տեսնեմք . Ժէ :

Թղթոյս ներքեւ յունական օրինակս որ ի ձեռնն՝ կը յաւելու . «Առ . Զմիւռնիացիս ի Տրովադայ .»

(Շարայարեղի)

ՄԵՐ ԴԻՏՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

LORD SALISBURY Ի ՀԵՐՈՒԱՆ ՃԱՌԻՆ

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆՆ

Մեծ քաղաքադիրին սքանչելի ճառն ուշի ուշով կարդացի։ Երկար տարիներէ ի վեր զրադուստն եղող մասերու փաստերն միայն այդ բանախօսութեան մէջէն կը քաղեմ։ Հաղարաւոր ցոյցերով ապահովուած եմ որ անսակաց զանազանութիւնք քիչ կամ չատ անձուկ սահմանի մէջ փակուած են։ Բիւրաւոր փորձերով թիթեռնիկի մը թեւերուն գոյնը փոխել ջանացած եմ։ ասկայն, ոչ բնաւ յաջողած։ Նախնական դոյնը միշտ երեւցած է։ Թէպէտ եւ գունաւոր լուսով ամեն աստիճանաւն կրկնած եւ բազմապատկած եմ քննութիւններս։

Ամեն կերպով իրաւունք ունէր Lord Salisbury ըսելու՝ թէ բնութեան մէջ այնպիսի երեւոյթներ կան՝ որոնց բացատրութիւն չկրնար տալ մարդկային միտքն։ այս կարգէն է էական ծագումն։ Արդարեւ այսչափ պարզ եւ աներկիւզ բացատրութեանն համար շնորհակալ ըլլալու ենք։

Երեսուն տարի առաջ այսպէս կը բացատրէի ես այս ճշմարտութիւնն.

Երկրագնդին վրայ էակներու ծագումն իբր սքանչելի առեղծուած մը կը ներկայանայ մարդկային մտաց։ Ժամանակ մը երկիրս անընդունակ էր կենաց պայմաններուն։ Օր մը այդ պայմանները իրականալով՝ բուսականք եւ կենդանականք բազմացան. մարդն ստեղծաւ։ Այս ճշմարտութիւնք՝ ամենէն հին աղղաց եւս զգացմանց համաձայն՝ երկրիս պատենին կազմութեամբ եւ դործարանաւորներու մնացորդաց ներկայութեամբ կ'ապացուցուին։ Բայց կենաց ծնունդն քննել, դանել այն սկզբնականն ուսկից յառաջ եկած է, ընդունայն եւ անօգուտ ջանք է։ Դիտութեան հիմնալի գիւտերն աշխարհիս հնագոյն պատմութեան մի մասն ստոյգ կերպով կը ծանուցանեն, եւ յաջորդ ժամանակներու մէջ տեսակ մը էութիւն ցոյց կուտան. այլ էական ծագման վրայ եւ ոչ աղօտ լոյս։

Ներկայ քննութեանց մեծամեծ խուզարկութեանց յառաջ բերած արդիւնք՝ անհուն յառաջադիմութիւն կը խոստանան

այն պակուցիչ երեւոյթներու որք մեր մոլորակին վրայ կատարուած են . սակայն էակաց ծագման դիտութեան վրայ եւ ոչ չնչին յոյս Սկիզբն ինչ որ կերելի՝ անթափանց պիտի մնայ :

էակաց ծագման խնդրով զբաղող մտքերն ազնուական բարձրամտութեամբ կը շարժին . պատուական են այդ ջանք : Աշխարհս իր սկզբան մէջ՝ կենդանական եւ բուսական բեղմնաւորութիւնն իր պատճառին մէջ ջանալ նկատելն՝ մտաց գեղեցիկ իրաւանց ազնուականութիւնն կը յայտնէ : Գիտութեան օգնականութեամբ ստեղծագործութիւնն լուսաւորելու հետամտելն՝ ճշմարտութեան ծանօթութիւնն պիտի արգիւնաւորէ : Ամբոխն ցրուելով , յանդուղն մեկնութիւնքն վանելով , երեւակայական ցնորք ճշմարիտ եղելութեանց առջեւ կը խորտակին : Թեթեւ զաւանցանք կ'անհետին , սխալն կը ջնջուի խորին ուսումնասիրութեամբ :

Տեսակներու ծագման վրայ եղող բոլոր հին ու անարդ համարուած գաղափարներ յանկարծ ճարտար ճամբով մը կը նորոգուին : Darwin կը գրէ այդ կարծիքն եւ առհասարակ կը տարածուի : Խուզարկուք ընդհանրապէս չեն ուղեր հաւանիլ տարտամ ծանօթութեանց վրայ հիմնուած կարծիքներու , որք անկատար եւ անստոյգ են , եւ ստէպ եղելութեանց հակառակք . ընդհակառակն այնպիսիք՝ որոնք գէթ մեծ մասամբ երկար ու տաժանելի ուսմանց հետամուտ չեն՝ միամիտ կը հետեւին վարդապետութեան մը :

Բնութեան ծոյցն մէջ փոփոխականութիւնն , նոյնպէս ընտելականութեան վիճակին մէջ , կենաց համար պայքարն , բնական ընտրականութիւնն , նոյնն ի սեռականին , շատ մտքեր ապշեցուցած են : Յանհունս փոխակերպութիւնք , անդադար յեղաշրջմունք , շարունակ կատարելագործութիւնք , մտքերն յուզեցին . ինչպէս երբեմն՝ ընդունայն կարծիքն անարգ մետաղներն յոսկի փոխելու : Տեսակաց ծագման վրայ սլարդամիտ ընթերցողաց ուշն այնչափ սեւեռեցաւ՝ զի գոգցես համարեցին՝ թէ Darwin յատուկ լուսամուտ մը բանալով՝ դիտած ըլլայ պարզ պարզ կենաց առաջին երեւումէն մինչեւ այսօր բուսական եւ կենդանական էակաց անդադար զանազանող եւ շարունակ կատարելագործուող ձեւերն :

Անգլիական բնապատումին հաստատութիւնք Գաղղիոյ մէջ չընդունուեցան : Louis Agassiz խստամիտ դիտնականն , խորին մտածողն , յարատեւ յեղաշրջման հակառակ զրդիլ ուղեց մշտեբն . այլ մահն փակեց խնդիրն :

Եթէ էականց երեւման կերպն քողարկեալ պիտի մնայ միշտ, յայտնի է որ բուսականաց եւ կենդանեաց ժամանակաւ կերպարանափոխութիւնն անհնարին պիտի չըլլայ մեկնաբանել :

Բնաւ տեսնուած չէ եւ ոչ իսկ հնար է խորհիլ՝ թէ էակ մը առանց ուրիշ էակէ մը ծնանելու կեանք ունենայ. ուստի ստեղծագործութիւնը բացատրել խնդութիւնն է: Եթէ, ինչպէս սոյն վարդապետութեան հետեւողք՝ ձեւափոխութեամբ կ'ենթադրեն սկզբնական տիպարէ մը կամ մայր բջջէ մը կենդանական էութիւնն յառաջ եկած ցոյց տալ, այդու ոչ բացատրութիւն տուած կ'ըլլան եւ ոչ համոզումն կազմած իրենց զրուսթեան վրայ:

Շատ անգամ այնպիսի անպայման զաղափարներով ներշնչուած են՝ որ ձեւափոխութեան օրինակ տալու համար՝ բուսականաց եւ կենդանեաց մէջ գտնուած բազմակերպարան ձեւն կը յիշեցունեն: Այն օրէն ի վեր, որուն վրայ բաւական ժամանակ անցած է, յորում ձեւափոխութեան դէմ կռուեցայ, իմ շուրջս գտնուող դունդաբունդ խուզարկուաց կենդանական դասուն նկատմամբ գիտութեան ցոյցերով հաստատած ձեւափոխութիւնք փոխանակ զիս համոզելու, ընդհակառակն զրգած են զիս կաճափն առջեւ իմ փաստերս պարզելու ի յայտնութիւն :

Դեռ եւս 1888 ին իմ սոյն առաջարկս կրկնեցի, երկրորդելով թէ բնաւ յաղթուած չէի նկատեր զիս:

Գիտական յառաջդիմութեան քայլն՝ զոր չէ մարթ ուրանալ՝ նպաստած էր ինձ. եւ հոգւոյս բոլոր ուժովն գիտութեան առհասարակ բարեկամներուն կը գոչէի. «Տեսակի մը ձեւափոխութիւնն ցոյց տուէք գէթ անգամ մը»: Սակայն ոչ ոք օգտուած չեցաւ անկէ:

ՇԻԹ ՄԸ ԿԱԹՈՒՆ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Կաթիլ մը կաթ մեծ բան ըսել չէ, այլ երբ ըսինք՝ թէ Բարիդի 4,000,000 բնակիչներն նշանակութիւն չունին չիթ մը կաթին բնակչաց քով, կը հասկընամք թէ ինչ մեծ բան ըսել է: Սակայն այս անհուն բազմութենէն աւելի զարմանալի է երազ երազ աճումն: Սովորական բարեխառնութեան մէջ պահուած

կաթն վեց ժամուան միջոցին 1 է 500 համեմատութեամբ կը բաղմապատկէ բնակիչներն. եթէ դաղջ վիճակի մէջ պահուի՝ 1 է 4000 կը բարձրանայ: Այլ եթէ հարցուի՝ թէ այդ կաթիլ մը կաթին անհուն անհամար բնակչաց կերպարանքն եւ մեծութիւնն ինչ է. աւելորդ չեմք կարծեր պատասխանել:

Ամենամանր զաճաճներ են: Մասնազէտ զիտնական մը կ'ըսէ՝ թէ 7 հարիւրորդամեզր քառակուսւոյ մէջ 400,000,000 բընակիչ կը պարունակուի:

Ըսել է թէ այդ պղտիկ տեղւոյն մէջ՝ Բարիդի բնակիչներն 200 անգամ կրնանք բաղմապատկել. եւ առանց տեղւոյ սնձկութեան: Քաղաքադիտական հաշիւներէ բոլորովին հեռու՝ այս անսովին հասարակապետութեան մանր անդամք ճշմարիտ փիլիսոփայ են. վասն զի մարդոյ հարկաւոր համարուած 1, 20 տեղւոյն՝ միայն չորս հարիւր միլիոններորդ մասն՝ շատ եւ շատ մեծ է կաթին բնակչին:

Հարկ չէ ըսել՝ թէ պարզ աչօք չեն երեւիր. զօրաւոր մանրազէտ մ'անհրաժեշտ կարեւոր է: Թէպէտ եւ երբեմն հնար է աչքով տեսնել, այլ խուճաք մը ամբողջ. ինչպէս եթէ հաստատուն մարմնոյ մը վրայ կարենան բաղմանալ այդ մանրորդքն, այսպէս Դոդգոլն, (gèlatine):

Չափազանց արագութեամբ աճելով՝ զանազան գոյներով թելիերու նման ձեւերով կ'երեւին: Հաշուած են՝ որ 900 միլիոն այս բնակչայ՝ կրամ մ'է: Դարձեալ՝ եթէ մի մանրորդի ամբողջ ծնունդն ամենայն կերպով յարմար պարագայի մէջ թողուի՝ հինգ օրուան մէջ ովկիանոսներու մակերեւութին հաւասար տեղ կը զրաւէ:

Որչափ ալ մանր եւ սնտեսանելի են այս որդուքն սակայն անպատճառ չափ մը չէ այդ: Այս մանրիկ աշխարհին բնակչաց կերպարանքն եւ մեծութիւնն՝ սովորութիւնն եւ ծննդագործութեան կերպն կը զանազանի: Ոմանք կլոր գնդաձեւ են, ոմանք երկայն, ոմանք սեպաձեւ եւ խցանի ձեւով: Ոմանք հերձածին եւ, ոմանք երկարելով կը բաղմապատկին: Ընդհանուր աճման ձեւն՝ գնդակերպ կամ ձուաձեւ մարմիններէ է:

Ջերմութիւնն նպաստաւոր է յոյժ իրենց աճման. սակայն իւրաքանչիւր տեսակներու ջերմութեան նպաստաւոր աստիճանն կը փոխուի: Ոմանց համար ամարուան տաղտկալի ամիսն ամենէն նպաստաւորն է. որ է զրեթէ 32⁰. Իսկ քիչ մը բարձրն չատերու կեանքը կը վտանգէ:

Հետաքրքրական է որ նորածին մանրօրդքն շատ բարձր ջերմութեան կրնան դիմանալ , եւ շատ աւելի դիմացկուն են՝ քան իրենց ծնողքն : Ոմանց համար ջրոյ եռացման աստիճանն մահաբեր է . իսկ ոմանք , շատ քիչ թուով , ջրոյ եռացման աստիճանէն 55⁰ վեր չոր ջերմութեան կը դիմանան :

Ընդհանրապէս ոմանք մեղ հնարաւոր եղող ամենէն ցըրտութեան կը հակառակին . այսինքն զրոյէն քանի մը հարիւր աստիճան վար :

Դեռ աւելին , այդ կենդանեակք իրենց կերակրոյ մէջ մեծ զանազանութիւն ցոյց կուտան . ոմանք մեռած նիւթեր կ'ախորժին , իսկ ոմանք հակառակէն կենդանի ինչպէս որ մարդկային ընկերութեան մէջ օգտակար եւ պատուական դասեր կան ծոլ եւ ումպէսներու քով , այսպէս ալ այս մանրաշխարհի մէջ կան՝ որոնց գործն զնահատելի է , վասն զի բարի , եւ կան՝ որոնց ներկայութիւնն չար է եւ վնասակար :

Այս վերջին դասէն են ախտաբերքն . բարեբաղդ ենք որ ընդհանրապէս ամեն կաթի մէջ չեն գտնուիր ասոնք :

Սակայն շատ անգամ այդ վնասակար մանրօրդքն կը մխըրճին այդչափ ոնդարար կերակրին մէջ եւ մարդկութիւնն անդիտակ կը վարակի այդ չարածճեաւ : Վնասակարէն զատ օգտակար բարեճճիներ ալ կան այս մեր փոքրիկ աշխարհին մէջ : Երկու ախորժական կերակուրներու՝ կարագի եւ պանրոյ քաղցրահամ կաղմիչն այդ բարեճճիքն են : Չմոռնանք սերն :

Այս երկու դասակարգէն դուրս՝ ինչպէս մարդկային ընկերութեան մէջ՝ նոյնպէս աստ ունինք երրորդ մը , ումպէտ դասակարգն . որ ոչ օգուտ ունի եւ ոչ վնաս :

Աւելի լաւ քննելով կաթն եթէ հանդարտ մնայ ժամանակ մը՝ կը թթուի , կը մակրդի : Այս փոփոխութեանց պատճառն ցարդ անծանօթ մնացած է . գէթ մեծ մասամբ , կաթն դեռ տեսակ տեսակ հիւանդութեանց կենթակայ է . երբեմն երեսն ի վեր կապտորակ կամ դեղին ու կանաչ եւ կարմիր բոլորչիներ կը ձեւանան , այս ամենուն պատճառն ուղղակի կամ անուղղակի մէջի լնակիչն է . բազմաթիւ դասաւորութիւն մը՝ որուն մէջ տասը տեսակէն աւելին ծանօթ է՝ կը գործէ այս փոփոխութիւնն : Կաթին չաքարին վրայ ներգործելով կը փոխեն զայդ ի թթու , կաթնական թթուկ ըսուածն . այս թթուկին ձեւքով կը մակրդի կաթն :

Այս մանրաճճիք 70 աստիճան ջերմութեամբ կը ջնջուին ,

որով աւելի կը դիմանայ : Այս աստիճանին եւ եռացման մէջ մեծ տարբերութիւն կայ . վասն զի եռալով կաթն՝ համը կը վռնէ . որով եւ ոմանց անախորժ կ'ըլլայ : Կաթի գլխաւոր մասանց մին է պանրածինն , որու վրայ ազդող որդանց այլ է տեսակն :

Այս վերջին տեսակն ալ կաթն կը մակրդէ . բայց չաքարն թթուեցունելով չէ , այլ խախտել նման նիւթ մը յառաջ բերելով : Պանիրն հասցունող այս ճճեակներն են :

Կրկին ցեղերս առատ են կաթի մէջ :

Գուցէ հարցուի՝ թէ ի՞նչ կողմէն այս բոլոր մանրորդքն . կովու պակուէնքէն ելած ասուն կա՞ն մէջն , թէ յետոյ կը գոյանան :

Կարելի է թէ երբեմն ծծին մէջ իսկ դանուէն , մանաւանդ երբ կովն հիւանդ ըլլայ . այլ երբ քաջառողջ է՝ կրնանք ապահով ըլլալ՝ թէ որ եւ է կենդանական սերմ չունի յինքեան . եւ եթէ հնար ըլլար կթելուն պէս որ եւ է ապակահուծինէ սնահաղորդ պահել՝ չգիտեմ ինչո՞ւ անհնար ըլլար ընդերկար անապական պահել : Փորձն երաշխաւորած է երկու տարի :

Եթէ մտածենք՝ թէ որչափ անթիւ միջոցներով կրնայ կաթն ապակահալի այդ ճճեակներով , կը հաւանինք չուտ՝ թէ մեր զործածածներն գրեթէ առհասարակ այդպէս են :

Ներկայ քննութիւնը յայտնեցին՝ որ ամեն աեղ անապական կը դանուին այդ մանրորդութեւ , մանաւանդ մուլերներու մէջ . որով կթողին ձեռքն եւ կովուն պակուէնք շատ անդամ վարակուած են :

Կաթի պէս ոլատչաճաւոր եւ ոննդարար տեղ մ'իյնալէն յետոյ՝ կ'ենթադրուի թէ ինչպէս երազ երազ կ'աճին եւ կը բազմանան կաթիլ մը կաթին մանր բնակիչքն :

Ա Յ Լ Ե Ի Ա Յ Լ Ք

Տրայիգոնի կաղիքի վաճառականութիւնն . — Միշտ զարմանալի է տեսնալ՝ որ տեսակ տեսակ վաճառականական ճիւղեր յատուկ իրենց կեդրոն մ'ունին , մինչ առ հասարակ հրապարակներու վրայ կրնային տարածուիլ . պատճառն է՝ տեղւոյ մը

միայն կամ զլիաւորապէս տեսակ մը մշակութեամբ զբաղին ,
 եւ կամ այլ ինչ , Այս առմամբ կաղինի մեծ եւ կամ միակ յա-
 տուկ վաճառաշահութիւն գուցէ թէ մէկու մտքէն չանցնի . այս
 է սակայն Տրապիզոնի վիճակն : Ամբողջ այդ անունը կրող գաւ-
 ւառին կաղինի մշակութիւնն եղական է . 1891 տարին միայն
 312,000 թրքական կենդինար կաղին մշակած է . ըսել է 17,472
 հազար քիլո :

Գլխաւոր կեդրոններն են . Տրապիզոն , որ կ'արտադրէ
 2,800,000 հազարահրամ . Կերասոն , 10,080,000 . Լազիստան ,
 1,680,000 . Ելեկաս , 1,120,000 . Տրիպոլիս , 1,792,000 : Այս կա-
 ղիններն երեքի կը բաժնեն տեղացիք . կըր կաղիններ , երկայն-
 ներ , եւ նշաձեւք . վերջիններն հազուադիւս ըլլալով յարդի են
 եւ սուղ : Զարմանալի է որ արտածութեան համար կճեպածն
 միայն կը գործածեն , կը հասկցուի պատճառն . բեռան կշիռը
 պակսեցունին է : Կճեպածն առ 100 38 կամ 40 նուաղ է կըշ-
 ոով : Ըսենք նաեւ կաղինին արուեստական գոյն տալն . այդ
 պատրաստութեամբ գեղեցիկ պայծառ գոյն կ'առնեն , որով մի-
 այն կ'ընդունին Եւրոպայի հրապարակներն : Արտածութեան
 զլխաւոր հոսանքն են զէպ ի Մարսիլիա , Դրեստ եւ Իտալիա :
 Լիւի երկրադրական ընկերութիւնէն կը քաղենք այս տողերն :

Բաղդն Գեքմանիոյ մէջ . — Ամերիկեան ուսումնական
 թերթն կ'ըսէ՝ թէ Krupp՝ ամենահռչակ թնդանութներու ճար-
 տարագործն՝ բրուսիացւոց մէջ ամենէն հարուստն է : Իր եւ
 կամուսն է 8,500,000 ֆրանք տարեկան . որ է՝ Բրուսիոյ թա-
 ղին գանձուն կէսն գրեթէ : Պարոն Ռոչիլտ երկրորդն է , 7 մի-
 լիոն եկամուտով : Երրորդն է Պ. Huttin կոմսն Czapskia , 1407
 հեծեղազնդին պեան , 3,856,000 եկամտով . որուն համար կը վո-
 ճարէ 154,250 ֆրանք տարին կառավարութեան սուրբ : Միայն
 7 հոգի 2 ու կէս միլիոնէ աւելի եկամուտ ունին , եւ 13 հոգի
 1 միլիոն ու քառորդէ մինչեւ 2 ու կէս :

Ըստ եկամտին սուրբ վճարող անձինք՝ ժողովրդեան 3/10
 երրորդն են . վստն զի 1225 ֆրանքէ աւելի եկամուտ ունին :

Ամերիկեան վին խորհուրդ մը . — Ահա ամերիկեան բա-
 րի խորհուրդ մ'ալ : Նիւ Յորքի կառավարութիւնն խոտիւ դոր-
 ծաղրելի նոր օրէնք հաստատած է՝ որով ամեն զեղարաններ այլ
 եւս իրենց ունեցած եւ տալիք մէն մի թոյն պարունակող չի-

չերուն վրայ՝ որ եւ է զէպքի համար՝ ամենազօրաւոր թոյնթափն նշանակին։ Այս օրէնքն եթէ Գերմանիոյ մէջ զործածական մեռելի գանկին եւ ոսկրոտւոյն միացունենք՝ զազդիական կարմիր թղթի կտորներէն շատ աւելի օգտակար զօրծ եւ մարդասիրական յաջողութիւն կատարած կ'ըլլանք, սոսկալի պատահարներու զէմ պատրաստ դեղն ու դարման ունենալով։

Հեռագրի մը գինն. — Ի Նիւ Յորք կատարուող ելեկարական աշխարհաշահողիսէն երեսուն բառով հեռագիր մը տրուեցաւ, որ յիսուն վայրկեանի մէջ աշխարհիս չրջանն ընելով դարձաւ։

Հեռագիրն զրկուեցաւ Աշխարհաշահողիսն տեսէն, եւ ուղղեալ էր նոյն սեղանին վրայ իր գէմն նստող Պ. Edison ին։ Հեռագիրն չարժեքով անցաւ Չիգակո, Լոս Անճելոս, Սան Ֆրանչիսկո, Ամերիկայի արեւմտեան ափունքն, ապա դէպ ի հիւսիս՝ Վանքովը, եւ ետ դառնալով դէպ արեւելք՝ Ուլինիքը, Մոնրէալ, Գանսո եւ Լոնարա։ Բրիտանիոյ մայրաքաղաքն հասաւ այս մեծ չրջանն ընելով՝ ժամն 8, 38 ին, Նիւ Յորքէ մեկնած էր 8, 34 ին. որով 4 վայրկեանի մէջ՝ Լոնարայէն անցաւ Լիւպոն, Ճիպրադար, Մալդա, Ազեքսանդրիա, Սիւէզ, Պոմպէյ, Մատրաս, Սինկաբուր, Շանհայ, Նակասաքի եւ Թոքիո։

Այս յիշեալ հեռագրական սենեակներէն անցած պահուն «Ի Նիւ Յորք» կը նշանակուէր։

Ներկայ գնոց ցուցակներուն համեմատ՝ հեռագրիս գինն է՝ 152 անգլ. սոկի. գրեթէ 3800 ֆրանք։

Ամերիկեան դարափերջիկ գոեարճութիւն. — Ամերիկացիք կը զուարճանան։

Անցեալ տարի, 1896 յունիս 22, երեսուն հազար հոգիք ժամադիր եղած էին Ոհիոյի Պրքայ Բարքի մէջ իրենց համար սպարաւստուած ահաւոր արկած մը զիտելու։ Այս ողբալուտ ամբոխին առջեւ երկու շրջեկառք՝ որոնց իւրաքանչիւրին եւրագութիւնն էր 100 հազար մեկր ժամուան մէջ՝ զազանուբար դահալթիեյին իրարու վրայ։ Ամբոխին կեցցեներուն բարձրացած պահուն սոսկալի ընդհարմամբ զարնուեցան իրարու։ Կաթսաները պայթեցան, կառքերն փշուր փշուր մանրեցան։ աջնալէս զի նշան կամ հեռք անհար էր տեսնալ։

Շոգեշարժք հին Ելն, իսկ կառքերը՝ ածուխի. մարդ չկար

մէջը, իսկ մեքենագործք յանկարծական ամբողջ նրազութիւնն ստալով՝ զուրս նկատւած էին :

Սակայն ի սպառ առանց միւսի չյանդեցաւ այս նորօրինակ զուարճութիւնն, բուն իսկ այս խաղը հնարողն՝ աւելի մօտէն զիտել ուղեկով կաթնասային ձգուած կատրէն սրունքը կտարեց :

Ամերիկացիք այսպէս կը զուարճանան եղեր :

Ծխախոտի չափազանցութեան դէմ. — Géographie թերթին հրատարակած տեղեկութեանն համեմատ Հալիսնայի մէջ ծխագործարան մը նորօրինակ ծխոյ զլանիկներու ծրարներ զըրկած է ի Նիւ Յորք, որոց մի ծրարն՝ տասը զլանիկ պարունակող՝ 225 ֆրանքի կը ծախուի. հասը 22 ու կէս ֆրանք :

Ամերիկեան քաղերներն իսկոյն այս տարօրինակ զին ունեցող զլանիկներուն ինչ կազմութիւն ունենալն ուղեկին հասկընալ, եւ թէ եղած է արդեօք այս զնով սիկառի վաճառումն :

Հասած պատասխաններէն հասկցուեցաւ՝ որ 5 ֆրանքէ բարձր զնով ոչ ոք՝ բաց ի մէկէ՝ սիկառ ծախած էր . այդ մին անգամ մը միայն 12 ֆր. 50 ի : Իսկ կազմութեան համար՝ որոշեալ զնէ մ'աւելի ծխախոտի փափկութիւնն չբարձրանար, միայն թերթերու միութիւնն՝ նրբութիւնն՝ որ հազուադիւս է այս ինչ չափէ աւելի՝ եւ շինութեան աղնուութիւնն կը բարձրացունեն զինը, թէպէտ եւ ծխուելու համար փոքրօրինակն չեն : Ուստի 22, 50 ֆրանքի զլանիկն առնց կարգէն է :

Ծխախոտի ճշմարիտ սիրողն զատոնք սպակիլի տակ իրիւս հետաքրքրական պահելու է. ծխելու համար սովորական մահկանացուաց 5 ֆրանքնոցն զործածելով առ առաւելն :

Օգտակար նորութիւն մը. — Գաղղիական չղեկատաց բնակչութեան յանձնարարուած է օգտակար նորութիւն մը մշտցունել իր կառքերուն մէջ. օրինակն Գերմանիայէն կը հասնի : Ճամբորդող չղեկաւքի մը մէջ զիտենք թէ որչափ դժուարին է զիր զրկելն. եւ սակայն ճամբորդներու զբաղման եւ զործի աէր անձանց համար ամենակարեւոր Գերման չղեկաւք ասոր գարմանը չուտ դտան ճարատար եւ պարզ մտածմունքով՝ կառքերու ձեղունէն կախուած տաճգական գօփներով կը հաստատուի զբաղեղանն . ասով որ եւ է չարժուին ու ցնցմունք

կը խախտուի : Երագընթաց չողեկառքի մէջ եւ կամ խողաղ սենեկին՝ նոյնպէս զիւրին է այս կերպով :

Փորձերն արդիւնաւոր եղան , որով ամբողջ գերմանական դժերուն վրայ այս դրութիւնը պիտի հաստատուի :

Լուսաւարութեան կազին խնայողութիւն . — Բնութիւն թերթն Պ. Azonlay ուսուցչապետին տուած հետաքրքրական տեղեկութիւններն կը հաղորդէ , որուն գործնական հետեւանքն անշուշտ շատ կարեւոր կրնան ըլլալ : Ուսուցչապետն զիսրուածով Ասերի դրութեան կազին հրաշէկ ունչին վերին մասին վերայ թանաքէ թերթ մը գնելով դիտեց եւ տեսաւ որ ծորակն կէս առ կէս գոցելով հանդերձ շնորհիւ այդ թերթին լոյսն իր պայծառութիւնն կը պահէր :

Եթէ Լամպարին ապակւոյն կամ ունչին վրայ անկիզկի եւ անհալկի մարմնոյ թերթ մը գոցէ՝ բոցը չթխածեւ ներքին եղերքէն բարձրանալով կազի տկար հոսմամբն հանդերձ պայծառ լոյս կը ծնանի : Եւ այս այնչափ աւելի՝ որչափ քիչ կազի սպառումն կայ :

Կոծիծներու բժշկութիւն . — Կոծիծ կամ գարտնուկ կ'ըսուի այն կարծր ու պակակերպ ելունդներուն՝ որ մորթին երեսը եւ մանաւանդ ձեռաց վրայ կը բուսնին եւ կը բազմանան : Ասոնց բժշկութեան համար Dr. Villis բժշկական թերթի մը մէջ հետեւեալ կերպն գրած է :

« Զեռքի վրայ կոծիծներ ունիք , բաւական է մին միայն դարմանել , եւ ահա մնացեալքն անյայտ կ'ըլլան : Ամենէն մեծն կամ ամենէն յարմարն կ'ընարուի . կոծիծին մէջ՝ առանց մորթին ջլերուն զպչելու՝ գնդասեղ մը խօթելու է , ճիշդ մէջտեղ . եւ փայտէ կամ մետաղէ կտորով մը գնդասեղն լանելով՝ գնդին մոմի լուսին մէջ սաքցունելու է : Զերմութիւնն կոծիծին մէջ մանեղով կը խարէ : Եթէ շատ անգամ այսպէս կրկնուի՝ առաւօտ մը բոլորն ալ փախած կը տեսնուի : Կը դադիթեն , բայց ո՛ւր , չգիտեմ , տեղերնին ճերմակ սպի մը թողլով , որոնք շուտով անհետ կ'ըլլան : Անշուշտ վախերնէն :

ՅՈՒՅԱԿ ՆԻԻԹՈՅ
ՊԱՏԿԵՐ ՀԱՆԴԻՍԻՍ

Է ՏԱՐԻՈՅ

(15 Ապրիլ 1896 — 1897 Ապրիլ 15)

Արերկիտի երգ.	92, 128, 156, 172	Խ. Բ. Տեա Վարդ.	15
Ժ. Բ. Առաք. նոյն թուերն.			
Աշխարհագրական.	205, 234, 328, 375		
Աշխարհաստեղծութիւն (Cosmogonie)	555		
Ատողջապահիկ.	278, 279, 301, 401, 402, 403		
Ատողբաշխական.	10, 39, 106, 163, 179, 211, 228, 274, 280, 294, 378, 398, 428, 442, 490, 527, 528, 545		
Աստուածաբանական. (Ս. Կուսին գերը) Ն. Յ. Վ. Փա-			
փագեան.	265		
Բարոյախօսական. (Խափշիկներու ամուսնութիւն)	495		
Բարոյավէպ. Յ. Վ. Միսրճեան	103		
Բնագիտական.	235, 236, 299, 305, 379, 547		
Բնախօսական.	303, 323, 425, 523, 525, 526, 567		
Դիրք Ս. (Դանիելի Հ Խօթնորդը)	558		
Դամաճնադիր. Մ. Վ. Զեկեսիգեան	9		
Երկրաբանական.	11, 149, 180, 199, 235, 380, 422, 526, 527, 545, 546		
Թատրերդական (Կրօնական). Յ. Վ. Միսրճեան	505		
Ժամանակագրական (Նահապետաց ըստ Բաղդ.)	409, 436		
Իմաստասիրական (Ոչ Աստուած ոչ Տէր).	145		
» Ն. Յ. Վ. Փափագեան	313, 337, 433, 481		
Լուսանկար (Լոյս եւ դիրք).	207		
Կրօնական (Միութիւն եկեղեցւոյ). Ն. Յ. Վ. Փափագեան	529		
» (Ողջոյն քեզ աղօթքին ծաղուօր). Յ. Վ. Միսր-			
ճեան	536		
Հայերէն լեզու (Յ գիր).	1		
» » (Ակնարկ մը Ս. Իգնատիոսի թղթոց վրայ)			
չար.	21, 32, 57, 81, 114, 141, 152, 182, 222, 361, 385, 414, 465, 486, 538, 561		

Հայերէն լեզու (նախնեաց մատենադրութիւնէն հասուած մը)	
Յ. Վ. Միսրճեան	231, 249
Հնախօսականք (Գեանադարանք Հռովմայ).	169, 193, 217, 241
» (Հնդկի մատենադրութիւն).	251, 289, 346, 370
» (Քաղկեդոնի յայն դերեզմանք).	373
Հնէախօսական (L. Salisbury ի ճառն)	565
Մահազդ (L. Pasteur), (G. de Saporta)	277, 493
Մանկամարդք.	354
Մանր տեղեկութիւնք.	12, 13, 38, 39, 40, 225, 226, 236, 258, 282, 284, 297, 298, 300, 230, 331, 332, 378, 402, 451, 452, 474, 475, 476, 497, 499, 500, 542, 570, 571, 572, 573, 574
Մթնոլորտաբանականք.	37, 107, 137, 283, 325, 350, 378, 400, 423, 527, 545, 546
Մշակականք.	138, 224
Մոնիզա Ս. (շար.)	45, 68, 93, 187, 212, 236, 261, 285, 309, 333, 356, 381, 405, 430, 453, 477, 501, 548
Յորեկան (յ200 եակ Մեծին Մխիթարայ).	132
Նուազ (Կրօնական). Ն. Յ. Վ. Փալազեան	474, 523
Շրջաբերականք. (Ս. Քահանայապետին Վարդարանի վրայ)	
Գ. Վ. Փիլիպպոսեան	457
Պատասխան (Կ. Ա. Ոսկեան)	61, 109
Վարդ. ԺԲ. Առաքելոց (շար.)	14, 40, 63, 88, 128, 156, 172
Վէպ (Քառվիէ ար Մեսրի Սիպերիացի օրիորդը) շար. Յ. Վ.	
Միսրճեան.	4, 25, 49, 73, 97, 121
Տարեկից հանդստեան Տիկին Աննայ Աղարեան	553
Տոմարականք (Պասեքի սահմանն).	319
»	342, 366, 390, 447
Յուդակ Նիւթոյ Է տարւոյս	575
Օգոյ մասնական պատմութիւնն.	394, 418, 469

ԿՈՄԻՏԱՍ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

ԱՌՁԵՌՆ

ԲԱՌԱԳԻՐՔ

ՀԱՅՆԵՐԷՆ-ԳԱՂՂԻՆԵՐԷՆ

Նոր տպագրութիւն (երկրորդ)

Ուղղեալ եւ յաւելեալ

աւելի քան 50000 բառ, սճ եւ այլն,

Սոյն օգտակար գործ՝ կը բովանդակէ հայերենի ընթացիկ քոլոր բառերէն զատ՝ զիտական եւ արուեստական բազմաթիւ բառեր, ոճեր եւ ասացուածներ, իրենց դաղղ. թարգմանութեամբն: Բառից զանազան առումները բացատրուած են բազմաթիւ օրինակօք:

Գործոյն վերջն աւելցուած է զաղղ. լեզուի անկանոն եւ պակասաւոր բայից պարզ ժամանակներու ցանկն՝ հանդերձ պիտանի եւ կարեւոր ծանօթութեամբք: Էջ իբր 1000, ընտիր թուղթ, մաքուր տպագրութիւն:

Գին	{	զօրաւոր քառփունե զահեկան	25
		լաթակաղմ	27
		կիսակաշի	32

Կեդրոնատեղին է Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ վաճառատուն, թիւ 27, Ֆիննամոյրար, Կ. Պօլիս: Կը գտնուի Պ. ՊԱԼԵՆՅԻ եւ քոլոր հայ զրավաճառաց քով, ինչպէս նաեւ Բերա, Մեծ փողոց, ՎԱՅՍԻ եւ ՔԱՅԼԻ զրավաճառանոցները, եւ Ղալաթիա Մահմուտիե ճատտեսի, թիւ 42, ՌՕՄԱՆ եւ ԸՆԿ. թղթա-վաճառանոցն:

ՊԱՏԿԵՐ տասն եւ հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի:

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլսոյ համար 40 դանեկան.
Գաւառաց եւ օտար երկիրներու համար
բղբատարի ծախքն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորաքանջիւր քիշ 2 դանեկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա , Եեշիլ փողոց
Թիւ 1 , ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութեան եւ քերթին
վերաբերեալ այլ ամենան խնդրոց համար :

RÉDACTION DU BADGUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N ° 1

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر

